

MÉSZÁROS JÓZSEF

Tanulmányok a generációk közötti méltányosságról

(Róbert Iván Gál, Ichiro Iwasaki, Zsuzsa Széman [eds.]:
*Assesing Intergenerational Equity. An Interdisciplinary Study
of Aging and Pension Reform in Hungary.*
Akadémiai Kiadó, Budapest 2008.)

Miért lehet érdekes a szűk szakmán kívül is egy ilyen száraz címet viselő könyv?

A könyv sokat ígérő (ám keveseket lázba hozó) címével ellentétben igazából a magyarországi nyugdíjreform megalapozásáról szól, és jó munkát adhat egy nyugdíjreform előkészítéséhez.

A könyv fő részei áttekintik a legfontosabb kérdéseket. Szerzői adatokkal, táblázatokkal és ábrákkal jól dokumentáltan mutatják be azokat a kihívásokat, melyekkel a magyar társadalomnak a következő évtizedekben szembesülnie kell. Ezek a kihívások gyakorta paradoxonoknak tűnnek: így például az idősödő népesség és az alacsony termékenység által okozott szűkülő munkaerő-kínálat és az egyre töredezettebb munkaügyi karrier közötti ellentmondás. Ezek a paradoxonok rávilágítanak arra, hogy a jelenségeket mélyebben és összefüggéseiben kell vizsgálni ahhoz, hogy érdemi javaslatokat tudjunk tenni a szükséges változások irányában. A könyv ebben az értelemben igen hasznos, jól használható kiadvány.

Hablicsek László tanulmánya összefoglalja a legfontosabb demográfiai trendeket Magyarországon és az Európai Unióban, a demográfiai trendek várható hatását az elkövetkezendő évtizedekben. A demográfiai folyamatok ugyan jól előre jelezhetők, azonban az egyes korosztályok társadalmi öregedése már nem ilyen egyszerűen vizsgálható folyamat.

A következő két fejezetben Széman Zsuzsa és Kucsera Csaba, illetve Széman Zsuzsa és Harsányi László ezzel a kérdéssel foglalkozik, nevezetesen az idősödés társadalmi megítélésével, valamint társadalmi konstrukciójával. Az idős kort gyakorta azonosítjuk a nyugdíjba vonulással. Az idősödés társadalmilag konstruált folyamat, hiszen az, hogy ki milyen életkorban szorul ki a munkaerőpiacról (jórészt képzettsége avulása okán), az kevésbé a biológiai öregedés, sokkal inkább számos társadalmi tényező együttes folyománya. Számos írás rávilágított arra, hogy hazánkban a nyugdíjrendszer és a munkaerőpiac együttes hatása eredményezi az európai átlagokhoz képest korai nyugdíjba vonulást.

A kötet második része hazánk jelenlegi nyugdíj-intézményrendszerét tekinti át. Simonovits András az első pillérről, „az állami nyugdíjrendszerről” ír, bemutatva a permanens nyugdíjreform által okozott legfontosabb problémákat és az elért eredményeket. Két japán szerző – Ichiro

Iwasaki, Kazuko Sato – áttekinti a második pillér tíz évének történetét, bemutatva a magánnyugdíjpénztárak intézményrendszerét, illetve a pénztárak teljesítményét. Különösen érdekes a többnyire valamilyen irányban elfogult hazai szerzőktől független, friss szem látásmódját tanulmányozni. Az önkéntes nyugdíjrendszert, azaz a „harmadik pillért” Matits Ágnes mutatja be, a téma talán legjobb szakértőjeként, a tőle szokott magas színvonalon.

A kötet harmadik fejezete kapcsolódik közvetlenül a könyv címéhez, a generációk közötti méltányosság kérdéséhez. Gál Róbert Iván és Tarcali Géza tanulmánya a korosztályi elszámolások módszertanával vizsgálja az egyes kohorszok közötti teherviselést a nyugdíjrendszerben. A tanulmány világosan rámutat hazánk nyugdíjrendszerének igazságtalanságára ebben a gondolati keretben. A fejezet következő tanulmányát Augusztinovics Mária és Köllő János írta a töredezett munkaerő-piaci életpályák és a nyugdíjrendszer kapcsolatáról. Augusztinovics Mária korábbi tanulmányaiban is rámutatott arra, hogy az elkövetkezendő időkben hazánk társadalmának és a nagy elosztórendszereknek szembesülniük kell azzal a problémával, hogy egy-egy évjárat harmadának csak igen alacsony nyugdíjvárománya keletkezik (a szerző szóhasználatával élve a béták időskori biztonságának megteremtése jelentős társadalmi kihívás).

A kötet utolsó tanulmánya Gábos András, Gál Róbert Iván és Kézdi Gábor írása a nyugdíjrendszer és más generációk közötti transzferek termékenységi hatásait vizsgálja. Bemutatja, hogy ezen transzfereknek kimutatható termékenységi hatásuk van.

Az ismertetés írója számára a legtanulságosabb az intergenerációs egyensúllyal kapcsolatos írásokat tartalmazó rész. Nevezetesen egy hosszabb távon fenntartható nyugdíjrendszernek a különböző korosztályok közötti méltányos forrásmegosztás kérdéséhez való viszonyát is tisztáznia kell. Napjaink nyugdíjvitáiban megítélésem szerint ez a kérdés nem kap kellő figyelmet. Hasonlóan fontos kérdés az egyes korosztályokon belül a gyermekvállalók, a következő generációk felnevelkedésébe beruházók méltányos kezelése. E kérdések megválaszolása nélkül hazánk (és általában a modern nyugati-európai társadalmak) kínzó demográfiai válságából nincs kilábalás.

A könyv igen hasznos olvasmány mindazok számára, akik hazánk nyugdíjrendszerét és annak működését alaposabban, szélesebb összefüggéseivel együtt kívánják megismerni. A kötet tárgyyszerű higgadt hangvétele lehetővé teszi a kérdés elfogulatlan tanulmányozását. A permanens nyugdíjreformok időszakában különösen figyelmébe ajánljuk a könyvet a média és a közpolitika művelőinek. Hasznos lenne magyar nyelven is megjelentetni.